

Inkluzija otrok z avtizmom

■ **Patricija Lovišček**, univ. prof. defektologinja, je zaposlena v *Športnem in mladinskem centru Piran*. Več kot 20 let dela z ljudmi, v zadnjem desetletju tudi z otroki s posebnimi potrebami. Ustanovila je zavod *Modri december, Zavod za spodbujanje zavedanja avtizma in Aspergerjevega sindroma Koper*.

Inkluzija pomeni živeti z drugim, ne le sprejeti drug(ačn)ega. Pomeni družiti se, ne le ves čas dajati drugemu možnost, da se lahko pridruži.

O inkluziji je v zadnjem času veliko govora. Nekako se trudimo s prilagajanjem okolja otroku s posebnimi potrebami. Inkluzija namreč pomeni, da ne 'prilagajamo' otroka danemu okolju, temveč okolje prilagodimo njemu. Preverjamo, kako poskrbeti za formo, obliko. Kako zagotoviti pripomočke, opremiti prostor, da nam bo vsem lažje: otroku s posebnimi potrebami, ostalim nevrotipičnim otrokom, učiteljem in staršem. Inkluzija v prvi vrsti pomeni, da se najprej sami naučimo in s tem zavedanjem učimo druge otroke, da je treba posebno potrebo vrstnikov preprosto sprejeti in z njo zaživeti, se ne preveč ukvarjati s posebnostjo, razen kolikor je to potrebno za boljše, bolj kakovostno sobivanje. Seveda; posebnost je treba spoznati, ker nam lahko ponudi možnost razumevanja in posledično sprejemanja. Vendar ne preveč, saj se sicer ne ukvarjamo z otrokom, temveč z njegovo posebnostjo. Pa vendar – kako nam gre v življenju? Kako zmoremo ponuditi inkluzijo otroku s posebnimi potrebami?

Avtizem, njegova prepoznava, diagnostika in obravnava slonijo pretežno na delu nevladnih organizacij. Ne poznamo sistemskega in sistematičnega spremljanja otrok z avtizmom. Prepoznava je pogosto prepoznana ali pa je avtizem spregledan oziroma neprepoznan in umeščen v drugo 'kategorijo', poimenovan kot drugačna motnja. To velja za vsa področja našega življenja; predšolsko in šolsko obdobje, mlajšo odraslost in odraslost; šolsko, delovno in domače okolje, kot so prijatelji, družina. Zgodnja obravnava, za katero vsi vemo, kako zelo je pomembna, nam gre zlahka le na papir, od rok pa bolj slabo. Slednja je odvisna le od večšega očesa vzgojitelja v vrtcu ali učitelja v šoli – v zadnjem primeru že težko govori o zgodnji obravnavi. Kar nekaj vrtcev, šol je takih, ki se ciljno iz-

obražujejo in se trudijo otrokom z avtizmom oz. spektroatvistično motnjo (SAM) ponuditi primerno in varno okolje, v katerem se lahko učijo in napredujejo. Strokovni delavci se trudijo pri učenju prepoznavanja avtizma, učenju strategij dela z otroki s SAM. Inkluzijo poskušajo ponuditi tudi tako, da druge otroke učijo sprejemanja in prilagajanja. Te organizacije same poskrbijo za izobraževanje strokovnega kadra, saj le-to ocenjujejo kot smiselno in potrebno. Pripravljene so na partnersko sodelovanje s starši in skupaj gradijo most zaupanja, po katerem otrok z avtizmom lahko dnevno prehaja iz svojega sveta v 'naš' svet in nazaj. Nekatere od teh organizacij otroku z avtizmom zagotovijo tudi spremljevalca, ki mu nudi podporo, mu je v pomoč v kritičnih situacijah in je predvsem 'prevajalec jezika' med otrokom in ostalimi, ki delamo z njim. Dobro jim gre.

Veliko več pa je vrtcev in šol, ki ne poznajo takih zgodb. Ki jim je avtizem zagonetna uganka. Kjer avtizem ruši rutino vsakdana, ki je ni moč spremeniti, prilagoditi, opustiti. Kjer je otrok z avtizmom član skupine le na papirju, v resnici pa je zaradi svojskega vedenja izločen iz nje, pogosto odrinjen, torej nerazumljen in nesprejet. Ker ga večinski otroci ne razumejo in ga ne znajo sprejeti. Ker jih tega nismo naučili odrasli, starši in učitelji, vzgojitelji. Take skupine se pogosto ne odločajo za nekatere skupinske ali večdnevne aktivnosti, za katere bi sicer se, ali pa otrok z avtizmom ni vključen v to dogajanje. Tako ostaja doma ali v vrtcu oz. šoli z drugimi otroki. Nekatere od teh organizacij sicer poskrbijo, da ima otrok z avtizmom spremljevalca, v dobri veri, da bo le-ta kos nalogi, ki mu je bila zaupana. Vendar se pogosto zgodi, da temu ni tako. Ker spremljevalec ne pozna

avtizma, ni posebej usposobljen za to delo, nalogi seveda ni kos. Iz spremljevalca, ki naj bi otroku z avtizmom ponudil podporo in pomoč, se čez noč prelevi v nadzornika in čuvaja, ki pazi, da otrok z avtizmom ne bi kdaj poškodoval ali da se ne bi zgodilo kaj podobnega. Spremljevalec torej ne opravlja svojega poslanstva, temveč delo, ki otroka z avtizmom dodatno zmede in mu povzroča dodatno nelagodje. Zato je stanje otroka z avtizmom ob takem spremljevalcu še slabše, kot bi bilo sicer.

Avtizem je velik izziv za otroke, učitelje in vzgojitelje. In seveda starše. Naj se vrnem k inkluziji. Ta se ne bo začela v vrtcu ali v šoli. Ne bo se začela nikjer drugje kot v družbi, na najvišji ravni – pri tistih, ki lahko vplivajo nanjo. Začela se bo tudi v domovih vseh nas, kjer se lahko o inkluziji otrok ali odraslih oseb s posebnimi potrebami, z avtizmom, pogovarjamo prav vsak dan. Ni potrebno natančno poznavanje posebnih potreb, avtizma. Pomembno je vedeti le, da otroci z avtizmom živijo z nami, hodijo v iste vrtce in šole kot drugi nevrotipični otroci. Obiskujejo iste trgovine, igrišča in plaže. Pomembno je le zavedanje, da imajo tako kot oni, torej nevrotipični otroci, tudi otroci z avtizmom pravico do izobraževanja, igre, ljubezni in spoštovanja. Za začetek bo to dovolj.

Risba 14-letne deklice z Aspergerjevim sindromom (foto: arhiv Patricije Lovišček)